

บทที่ 1

บทนำ

สังคมไทยกำลังก้าวสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข โดยมีจุดมุ่งหมายให้สังคมไม่ทอดทิ้งกัน ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง เป็นสังคมมีคุณธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลักเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

หากกล่าวถึงเป้าหมายในการ “สร้างความอยู่เย็นเป็นสุข” ที่หลายๆหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็มีแผนงานที่มุ่งไปสู่ ชุมชนฐานราก ผ่านแผนงาน โครงการต่างๆ เช่นเดียวกับ “การทำงานด้านสวัสดิการ” ภายใต้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้กำหนดนโยบายให้เกิด “ชุมชนสวัสดิการ” ขึ้นเพื่อให้ชุมชนได้เกิดความอยู่ดีเป็นสุขตามเป้าหมายของประเทศที่ได้ตั้งไว้

อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนท้องถิ่นได้มีการจัดสวัสดิการสังคม ที่มีความหลากหลาย ภายใต้แนวคิด วิธีการ รูปแบบการบริหารจัดการที่มีความแตกต่างกัน เป็นต้นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน สัจจะสะสม สวัสดิการสัจจะวันละบาท ธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งรูปแบบการดำเนินการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มคนที่มีความก้าวหน้า ล้าหลังแตกต่างกันออกไป ในขณะที่ภาครัฐเองก็ได้มีการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ยากลำบาก เป็นต้นว่า ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอดส์ และเด็กกำพร้า ซึ่งการดำเนินการยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง เพียงพอต่อความต้องการของผู้ยากลำบากโดยทั่วไป ทั้งในส่วนของการคัดกรอง ส่วนท้องถิ่นก็ได้มีการจัดสวัสดิการหลายลักษณะเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้กับกลุ่มผู้ยากลำบาก และผู้สูงอายุ แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างความสวัสดิให้กับคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ทั้งบนที่สูงและพื้นราบ มีทรัพยากรที่หลากหลายทั้งคน วัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ องค์ความรู้ของชุมชนและองค์กรที่รวมตัวกันช่วยเหลือสังคม ซึ่งถือได้ว่าอำเภอคอยสะเกิดมีทุนทางสังคมที่ดีและสามารถเชื่อมโยงให้เกิดประโยชน์ในระดับอำเภอได้ สิ่งเหล่านี้เองจะเป็นพื้นฐานแห่งการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม ให้มีการเชื่อมโยง การบริหารจัดการที่เป็นระบบและสามารถบูรณาการได้ ซึ่งทุนทางสังคมที่ดีเหล่านี้ของอำเภอคอยสะเกิด หากนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดสวัสดิการ โดยกลุ่มคน/องค์กรต่างๆ ให้จัดการตนเองได้และสามารถโอบอุ้มดูแลผู้ยากลำบากในชุมชนร่วมกับภาครัฐ จึงมีความจำเป็นต้องหาวิธีการและรูปแบบบูรณาการ สร้างเครือข่ายสวัสดิการขึ้นในระดับพื้นที่ให้สามารถทำงานได้ตามจุดมุ่งหมายดังกล่าวร่วมกันอย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยเพื่อตอบคำถามว่า รูปแบบ วิธีการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน

อำเภอคอยสะเกิดเป็นอย่างไร? ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในการจัดสวัสดิการ โดยชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ ที่เป็นแบบอย่าง เป็นแนวทางที่จะพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการ ให้สามารถช่วยเหลือผู้ยากลำบากได้อย่างทั่วถึง เป็นธรรมและสอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่างและแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและอำเภออื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลผู้ยากลำบากในอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อให้ได้รูปแบบ (Model) การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
3. เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการระดับอำเภอที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆต่อไป
4. เพื่อให้เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการดูแล จัดสวัสดิการสำหรับประชาชนกลุ่มผู้ยากลำบากในพื้นที่ และถวายเป็นพระราชกุศลแด่ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 5 ธันวาคม 2550

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 3 ด้าน คือ

ขอบเขตด้านเนื้อหา	การวิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ช่วง คือ
ช่วงที่ 1	ศึกษา รวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถานภาพ กองทุนสวัสดิการ และจัดทำฐานข้อมูลผู้ยากลำบากในอำเภอคอยสะเกิดรวมถึงวิเคราะห์ กระบวนการเชื่อมโยงกลุ่มสวัสดิการในพื้นที่และรูปแบบที่เหมาะสม ในการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ
ช่วงที่ 2	สร้าง ทดสอบและพัฒนาแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการเครือข่าย กองทุนสวัสดิการรวมถึงการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการดูแล ผู้ยากลำบากไม่น้อยกว่า 30 เปอร์เซ็นต์ในพื้นที่ของ อำเภอคอยสะเกิด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 5 ธันวาคม 2550

ช่วงที่ 3 สรุปผลการศึกษา วิเคราะห์ความเป็นไปได้ รวมถึงปรับปรุงพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการที่สามารถ ถ่ายทอดเผยแพร่เป็นองค์ความรู้ได้อย่างน่าเชื่อถือ

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่อำเภอค้อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 ตำบล 112 หมู่บ้าน 12 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 1 เทศบาล ประชากรประมาณ 59,294 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม-ธันวาคม 2550 รวมทั้งหมด 10 เดือน โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น

ช่วงที่ 1 เดือนมีนาคม – เดือนพฤษภาคม

ช่วงที่ 2 เดือนมิถุนายน – เดือนตุลาคม

ช่วงที่ 3 เดือนพฤศจิกายน – เดือนธันวาคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์เชิงการพัฒนา

1. กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้รูปแบบการบูรณาการเครือข่าย กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่เพื่อเสนอกำหนดเป็นนโยบาย

2. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำองค์ความรู้และรูปแบบการบูรณาการ เครือข่ายกองทุนสวัสดิการไปปรับใช้ ได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

3. บุคคล/ครอบครัว/ชุมชน/เครือข่ายได้รับบริการสวัสดิการสังคมในชุมชนอย่างน้อย 30 เปอร์เซ็นต์ ของผู้ยากลำบากในพื้นที่

4. องค์กร/ชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาจากองค์ความรู้ด้านการบูรณาการเครือข่ายกองทุน สวัสดิการชุมชน

ประโยชน์เชิงวิชาการ

กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ชุดความรู้การบูรณาการกองทุน สวัสดิการและนักวิจัยร่วมเข้าใจกระบวนการการวิจัยและ บูรณาการจัดสวัสดิการสังคมในชุมชน อย่างกว้างขวางในบริบทที่สอดคล้องกับท้องถิ่นอันเป็นรากฐานด้านวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินการ จัดสวัสดิการต่อไป

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความชัดเจนทางด้านเนื้อหาและกระบวนการทำงานรวมทั้งเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกัน ทีมวิจัยจึงใคร่ขอให้ความหมายของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการบริหารทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึงตัวเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และการบริการสังคมโดยทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม,2546)

เครือข่ายกองทุนสวัสดิการสังคม หมายถึง เครือข่ายกองทุนหรือองค์กรที่จัดสวัสดิการในชุมชน ท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอคอยสะเก็ด

การบูรณาการ หมายถึง การผสมผสาน การจัดสวัสดิการจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่เป็นของชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ผู้ยากลำบาก หมายถึง ประชาชน ผู้ยากลำบากที่คนในชุมชนระบุว่าบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลและช่วยเหลือจากสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น